

P-PSA

Prostata-specifikt antigen, PSA kvot (fritt/tot), fritt PSA

Klinisk kemi

Ackrediterad

Provtagningsmaterial

Provkärl

Li-heparin med gel

Provtagningsetikett

LJUSGRÖN

Fyllnadsvolym (mL)

4

Art.nr. (Inköpsportalen)

5023624

Remiss

Beställs elektroniskt. Kan även beställas på pappersremiss Specialanalyser. Skrivs ut från sidan [Remisser](#). Ange beställningsnamn, se Remissuppgifter.

Remissuppgifter

2 olika beställningsnamn används. Fritt PSA och PSA-kvot går inte att beställa utan utförs med automatik enligt följande.

- **P-PSA**; endast PSA utförs oavsett PSA-resultat, rekommenderas för allmänmedicin. eller
- **P-PSA (urologspec.)**; fritt PSA analyseras och PSA kvot beräknas automatiskt då PSA värdet ligger mellan:
 - Män < 70 år: 3–20 µg/L
 - Män 70–80 år: 5–20 µg/L
 - Män > 80 år: 7–20 µg/L

Provtagning

4 mL Ljusgrön propp med gel (LH Lithium Heparin Sep)

4 mL Guldgul propp med gel (Serum Clot Activator)

Biopsi kan ge en långvarig ökning av PSA-nivån och bör undvikas 4 veckor före provtagning.

Palpation har däremot inte visat sig påverka PSA-nivån så att det utgör ett kliniskt problem.

Provhantering

Normal centrifugering, se Provtagning – Allmänna anvisningar.

Förvaring och transport

Plasma är hållbart 3 dygn i kyl i centrifugerat gelrör. Pipetteras över i sekundärrör 5mL 75x13mm och fryses för längre tids förvaring.

Även serum kan användas, men då endast förvaras upp till 24 timmar i kyl, annars måste provet pipetteras över i sekundärrör och frysas.

Förväntad svarstid

Analyseras dagligen, dygnet runt

Tolkningsstöd

Medicinska beslutsgränser (män):

PSA (totalt PSA)	<70 år	<3,0 µg/L
	70 - 80 år	<5,0 µg/L
	>80 år	<7,0 µg/L

PSA-kvot; kvoten mellan fritt PSA och totalt PSA. >0,20

Då prostata successivt tillväxer med ökande ålder är det för markören PSA av kliniskt värde att använda åldersindelade referensintervall.

Det angivna referensintervallet utgörs av åtgärdsgränserna för PSA enligt *Nationella vårdprogrammet för Prostatacancer version 1.0 2014-04-15*.

Nivåer mellan det övre gränsvärdet och 10 µg/L utgör en svårtolkad gråzon där utredning oftast övervägs. Vid dessa halter förekommer prostatacancer hos 20 - 25% av de undersökta männen, men vid totala PSA-halter över 10 µg/L förekommer malignitet hos mer än 50% av männen. Å andra sidan gäller att sensitiviteten vid lokalt metastaserande prostatacancer ligger under 90%.

I denna gråzon kan det vara av värde att bestämma förhållandet mellan fritt och totalt PSA. Då PSA beställs på beställningsnamnet "P-PSA (urologspec.*)" analyseras fritt PSA inom ovan angivna intervall (Se Remissuppgifter).

En PSA-kvot (fritt/totalt) >0.20 talar för benign hyperplasi.

Indikation och medicinsk bakgrund

Diagnostik och uppföljning av sjukdomar i prostata.

Prostata-specifikt antigen (PSA) är ett proteolytiskt enzym (serinproteas) som spjälkar sädens gelbildande proteiner, vilket gör spermier mer lätttrörliga. PSA syntetiseras (under stimulans av testosteron) främst i prostatas körtelepitel och utsöndras i höga halter till prostatasekretet.

PSA förekommer normalt endast i låga plasmakoncentrationer hos män, men vid sjukdomar i prostata uppträder PSA i högre koncentrationer. Vid prostatacancer betingas sannolikt den ökade halten PSA i serum såväl av den ökade massan av maligna epitelceller i prostata och metastaser som av cellomsättning (nekros) i den maligna vävnaden. Vid prostatacancer minskar normalt andelen fritt PSA.

Stegringar av PSA i serum förekommer även vid benign prostata-hyperplasi och inflammatorisk prostatasjukdom. Även tillfälliga ökningar av PSA i serum förekommer efter akut urinretention eller ingrepp som berör prostatakörteln.

PSA finns i 3 former i serum. PSA binds till alfa-2-makroglobulin och till alfa-1-antichymotrypsin. Den tredje formen utgörs av fritt PSA och är en användbar markör för att skilja prostatacancer från benign prostatahyperplasi (BPH). Bland patienter som har total-PSA mellan 3 och 10 µg/L indikerar en låg kvot fritt/total-PSA en större risk för prostatacancer.

På PSA, beställt på beställningsnamn **P-PSA (urologspec.)** analyseras Fritt PSA automatiskt och PSA-Kvot beräknas, då PSA värdet ligger mellan:

- Män < 70 år: 3-20 µg/L
- Män 70-80 år: 5-20 µg/L
- Män > 80 år: 7-20 µg/L

NPU-kod

NPU54037 Plasma—Prostata-specifikt antigen; masskoncentration (IS 96/670; procedur)

Övrigt

Endast för laboratoriet

Beställs med analyskod:

P-PSA: PSAT

P-PSA (urologspec.): PSA

Utarbetad av: Monika Vikner

Medicinskt ansvarig: Lars Hansson